

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: חורף תשע"ה, מועד מיוחד, 2015
מספר השאלון: 904441
לנבחנים אקסטרניים — 05
נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

פרק ראשון — סיפור קצר

פרק שני — דרמה

פרק שלישי — רומאן ונובלה

פרק רביעי — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

פרק חמישי — שיר שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק — 28 נקודות).

הפרק הרביעי (שירה — 28 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד — 16 נקודות) הם חובה. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחנים אינטרניים: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים המצורפת.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

(3) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.

(4) שים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה – 14 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 1-3.

סיפורים קצרים מאת עגנון

1. בסיפורים קצרים רבים הדמויות מאופיינות באמצעות מוטיבים, סמלים, תקבולות (אנלוגיות), ניגודים (בדמות עצמה או ניגודים בין דמויות), תיאורי טבע.
בחר בשניים מן האמצעים האלה, והסבר את התרומה של כל אחד מהם לעיצוב דמות מרכזית בסיפור קצר מאת עגנון שלמדת.
2. סיפורים עבריים (בלי סיפורי עגנון) וסיפורים מתורגמים (בלי "איש זקן מאוד עם כנפיים עצומות")
אחדים מן הסיפורים הקצרים שלמדת מתרחשים בתקופה אחרת או בחברה שונה מן החברה שאנו חיים בה, ובכל זאת הם עדיין יכולים לרגש ולעורר תובנות בנוגע למציאות של ימינו.
דון בקביעה זו על פי סיפור עברי (לא מאת עגנון) או סיפור מתורגם (בלי "איש זקן מאוד עם כנפיים עצומות") שלמדת.

איש זקן מאוד עם כנפיים עצומות / גבריאל גרסייה מארקס

3. תאר את דמותו של האיש הזקן מאוד עם הכנפיים העצומות, כפי שהיא מוצגת בסיפור כולו, והצג שתיים מן התגובות של אנשי הכפר אליו.
הסבר כיצד דמותו של האיש והתגובות אליו תורמות לבניית משמעות הסיפור.

פרק שני – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 4-9 (28 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך" וטרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר",

"מקבת", "אותלו"

4. בחר בשני דיאלוגים / מונולוגים מן הטרגדיה שלמדת (שני מונולוגים או שני דיאלוגים או מונולוג ודיאלוג).

תאר כל אחד מהם, והסבר את תרומתו להבנת משמעות העלילה הטרגית.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

"אנטיגונה"

5. במחזה באים לידי ביטוי היבטים שונים בדמותה של אנטיגונה: אהות, אשת עקרונות, לוקה בהיבריס. תאר היבטים אלה, והסבר כיצד הם מסייעים להנעת העלילה הטרגית במחזה.

"אדיפוס המלך"

6. בעלילת המחזה נחשפים היבטים שונים בדמותו של אדיפוס המלך: דאגה לעם, נטייה לרגזנות ודבקות בהגעה לאמת.

תאר היבטים אלה, והסבר כיצד הם מסייעים להנעת העלילה הטרגית במחזה.

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו"

7. הסבל הוא מרכיב מרכזי בטרגדיה.

ממה נובע הסבל בטרגדיה שלמדת? תאר כיצד הוא בא לידי ביטוי בשתי סצנות במחזה. הסבר את תפקידו של הסבל בבניית משמעות הטרגדיה.

מחזה מודרני (מהמאה ה-19 או מהמאה ה-20)

8. בחר בשתי סצנות (תמונות) מרכזיות מן המחזה המודרני שלמדת, תאר אותן, והסבר מדוע לדעתך הן מרכזיות? נמק את דבריך.

9. אמצעים דרמטיים, כמו תפאורה, אבזרי במה, פריטי לבוש ומאכלים מבליטים את הקונפליקטים במחזות.

מהו הקונפליקט במחזה שלמדת? הסבר כיצד שניים מן האמצעים הדרמטיים מבליטים קונפליקט זה.

פרק שלישי – רומאן ונובלה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 10-14 (28 נקודות).

שים לב: על שאלות 10-11 תוכל לענות גם על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שבשאלה 14.

10. ביצירות רבות מתוארות דמויות שהחברה הסובבת רואה בהן דמויות "אחרות".
בחר בדמות כזאת מרומאן או מנובלה שלמדת, הסבר במה "אחרותה" באה לידי ביטוי, ותאר את מערכת היחסים שלה עם הסובבים אותה.

11. תאר שני אירועים מרכזיים ברומאן או בנובלה שלמדת (בלי "בדמי ימיה" ו"הזקן והים"), והסבר מדוע לדעתך הם מרכזיים. נמק את דבריך.

בדמי ימיה / שמואל יוסף עגנון

12. כיצד מעוצבות דמויות של גברים בנובלה "בדמי ימיה"? בסס את תשובתך על שתיים מדמויות הגברים בנובלה.

הסבר את התרומה של דמויות אלה לבניית משמעות הנובלה.

הזקן והים / ארנסט המינגווי

13. תאר את סיום הנובלה "הזקן והים", והסבר את התרומה של סיום זה לבניית משמעותה.

שים לב: על שאלה 14 תוכל לענות רק על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שלפניך.

14. סיפור פשוט, עיר קסומה, ספר הדקדוק הפנימי, מר מאני, מקדמות, שירה, חיי נישואים, התגנבות יחידים, זיכרון דברים, והיום איננו כלה, החטא ועונשו, מאדאם בובארי, אנה קארנינה, המשפט, האמן ומרגריטה, אל המגדלור, בית בודנברוק, מאה שנים של בדידות, הקול והזעם, אור באוגוסט, הדבר

הרומאן הוא סוגה ספרותית רחבת היקף המאופיינת בדמויות רבות, במצבים מגוונים ובעמדת מספר מורכבת.

בחר בשניים ממאפיינים אלה והסבר כיצד הם מסייעים לעצב את המורכבות ברומאן שלמדת.
/המשך בעמוד 5/

פרק רביעי — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)

פרק זה הוא חובת. ענה על שתיים מהשאלות 15-26:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 15-18),
ועל שאלה אחת משירת המאה ה-20 (שאלות 19-26) (לכל שאלה — 14 נקודות).

שירת ימי הביניים

15. לפניך שני שירים "יחידה, שחרי" ו"עירוני בשמך רעיוני", ואחריהם שאלה.

קרא את השיר שלמדת, וענה על השאלה שאחרי השירים.

יחידה, שחרי / יהודה הלוי

יחידה, שחרי האל וספיו, / וכקטרת תני שירך באפיו!
הלא אם תרדפי הבלי זמנך, / ותאמרי כי אמת הם כל כשפיו,
ותזלי אחרי לילך ויומך / ותערב לך תנומה מנשפיו –
דעי כי אין בידך מאומה, / אבל עץ ייבשו מחר ענפיו.
היי לפני אלהיך ומלכך / אשר באת לחסות תחת כנפיו:
שמו יגדל ויתקדש בפי כל / אשר נשמת אלוה חי באפיו!

עירוני בשמך רעיוני / יהודה הלוי

עירוני בשמך רעיוני / ושימו חסדיך לפני –
הבינוני דבר נפש יצרטה / קשורה בי – והיא נפלאת בעיוני!
ולכי ראך ויאמן בך – / כאלו מעמד היה בסיני.
דרשתיך בחזיוני – ועבר / כבודך בי וירד בעוני.
הקימוני שעפי מצועי / לברך שם כבודך אדוני.

השיר "יחידה, שחרי" והשיר "עירוני בשמך רעיוני", עוסקים בערך ההתקרבות לאל.

הסבר והדגם כיצד ערך זה בא לידי ביטוי בשיר שלמדת.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ישנה בחיק ילדות / יהודה הלוי

ישנה בחיק ילדות, למתי תשכבי! / דעי כי נעורים כנערת ננערו!
הלעד ימי השחרות? קומי צאי, / ראי מלאכי שיבה במוסר שחרו,
והתנערי מן הזמן, כצפרים / אשר מרסיסי לילה יתנערו.
דאי כדרור למצא דרור ממעלך / ומתולדות ימים כימים יסערו.
היי אחרי מלכך מרדפת, בסוד / נשמות אשר אל טוב יי נהרו!

ילדות ונעורים לעומת בגרות ושיבה — כיצד מוצג הניגוד בין תקופות חיים אלה בשיר.
כיצד ההבדל ביניהן מתקשר לסיום השיר? נמק את דבריך.

שירת ביאליק

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הקיץ גוע / חיים נחמן ביאליק

הקיץ גוע מתוך זקב וכתם
ומתוך הארגמן
של-שלכת הגנים ושל-עבי ערבים
המתבוססות בדמן.

ומתרוקן הפרדס. רק טילים יחידים
וטילות יחידות
ישאו צינם הנוקה אחרי מעוף האחרונה
בשירות החסידות.

ומתיתם הלב. עוד מעט יום סגריר
על-החלון יתדפק בדממה:
„בדקתם נעליכם? טלאתם אדרתכם?
צאו הכינו תפוחי אדמה.”

במה שתי שורות הסיום שונות משאר שורות השיר? הדגם את דבריך.
הסבר את התרומה של שורות אלה לבניית משמעות השיר.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

פַּעֲמֵי אָבִיב / חיים נחמן ביאליק

הִיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת, גְּבַהּוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם,
וַיִּגְלוּ מִרְחָקִים בְּהִירִים, רַחֲבֵי יָדַיִם –
עַל-הָהָר עֹמְדוֹת רִגְלֵי הָאָבִיב!
עַל-הַמִּגְרָשׁ עַם-שֹׁמֵשׁ אַדִּים חֲמִים מְשֻׁמָּחִים,
מִן-הָעֵצִים הָרְטֹבִים פְּטוּרֵי צִיצִים מְתַפְתָּחִים –
הִיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת מִסְבִּיב.

עוֹד לֹא-פָרְצוּ הַנִּגְהוֹת, אֵין עוֹד צִלְצָלֵי תְרוּעָה –
מֵאֲלִיָּה תִּתְפַּשֵּׁט שִׁירָה זָכָה וְצִנּוּעָה,
אוֹרוֹת רָכִים כְּמוֹ בִקְעִים וְעוֹלָיִם –
חָבוּ כְּמַעֵט! וְהִתְפָּרֵץ עוֹ הַחַיִּים הַחֲתוּמִים,
יָצִיץ פְּתָאם וַיִּתְגַּל כָּל-עֶזְזוֹ הָעֲלֹמִים,
כָּל-הַכּחוֹת הַפָּרִים, הַגְּדוֹלָיִם!

וּמֵה-מֵתוֹק הָאוֹר וּמֵה-מֵתוֹק הָרוּחַ!
פָּנִים שֹׁחָקוֹת בָּכֵל, בְּאֶשֶׁר עֵין תְּנוּחַ –
שֵׁם רְעוּתָהּ לִקְרֹאתָהּ מִזֶּהֱרֶת.
וּמִכָּל אֱלִי-כָל חוּטֵי זָהָב נִמְתָּחִים;
עוֹד מַעֵט וְהִשְׁתַּפְּכָה בְּלִבָּנָהּ הַפָּרָחִים
שִׁפְעַת נֶעֱר הִלְוִי זֶה הָעֵתֶרֶת.

עוֹד מַעֵט וְהִשְׁתַּפְּכוּ בַּפָּרָחִים לְבָנִים
גַּם-נִעֲוָרֵי הַחֲדָשִׁים וְחִלְמוֹתֵי הַיָּשָׁנִים,
כִּי גַם-בָּם נִשְׁכָּה רוּחַ הָאָבִיב.
וּמִלְּבָבִי הַמָּלֵא כָל-הַגִּיגִי אֲשִׁיחָה,
וּבִדְמָעוֹת מִזֵּהֲרוֹת שְׁחוֹר יְאוּשֵׁי אֲדִיחָה –
הִיְתָה רוּחַ אַחֶרֶת מִסְבִּיב!
תר"ס.

הסבר את הקשר בין שם השיר ובין התמונות המתוארות בו.

שירת המאה ה־20

שירי אורי צבי גרינברג

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר נס השיר / אורי צבי גרינברג

כל שיר אִמְתִּי – הוא נֶס:
הוא פְּתִיחַת הַשַּׁעַר וְהַפְּשֻׁלָּת הַיִּלּוֹן:
מְשִׁיב רִיחוֹת הַנִּיחוּחַ מִן הַשָּׂדֶה הָאֲבוּד:
מֵאֲבֵי הַנַּחַל וּמִנֶּפֶשׁ הַבָּאָר וְהַקִּילּוֹן:
לְשֵׁם עֲפוֹת צִפְרִים בְּעֵינִים סְגוּרוֹת:
כָּנָף לַמָּטָה וְכָנָף לָרוֹם –

הַיִּלְדוּת הִיא מַעְבֵּר מִזֶּה שֶׁל הַתְּהוֹם:
הַשָּׁמֶשׁ עוֹלָה שָׁם כָּלֵב הַלְבָבוֹת הַקּוֹרְנִים
בְּשִׂאגַת כְּסוּפָם לַמַּעֲלָה מִן חֲלוֹם.

אֲנִי מִמַּשֵּׁשׁ אֶת הָעֲנָפִים וְגִזְעֵי הָעֵצִים הַחֲמִים
אֶת הַרְגְּלִים הַדְּקוֹת שֶׁל אֵילוֹת הַשָּׂדֶה
וְאֶת גּוֹפֵן,
וְאַחֲרֵי צִפּוֹר מִדְּדֵה־שֵׁם גַּם אֲנִי מִדְּדָה.

הָאֵם אֵינָנָה, לֹא אֵדַע מְקוֹם עֲפָרָה
אֲךָ טְבוּעָה הִיא בְּמַהוּתִי בְּכֶסֶף שִׁיבְתָּה וְתַמַּת הַנֶּעֱרָה.
וְשִׁיר הָעֶרֶשׁ עַל גְּדֵי הַזֶּהָב
שֶׁנֶּסַע לְסַחַר מְגִדִּים
צְמוּקִים וְשִׁקְזִים וְוָרְדִים
הוֹמָה בְּלֵב כְּכִנְרֵת־נְגוּנָיו שֶׁל הָאֵב.
אֲנִי אוֹהֵב הַמֶּאֱכָלִים וְהַבְּשָׁמִים שֶׁהוּא אֹהֵב
וְכוֹאֵב כָּאֵב גְּלוּת הַשְּׂכִינָה אֲשֶׁר הוּא כָּאֵב.

מהי המשמעות של השירה עבור המשורר ב"שיר נס השיר"?

הסבר והדגם את דבריך. בתשובתך התייחס גם לשתיים מדרכי העיצוב הממחישות משמעות זו.

20. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרי.

שיר אמי והנחל / אורי צבי גרינברג

ואולי אֵל הנחל ההוא מימי הנערות
השוטף פי סֶדְנוּ שֶׁל הָעֵץ הַפְּרוֹת
המלחך אֶת גְּדֵרוֹת הַזְּרָדִים החומים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת שָׁם, תְּבוֹא הַנְּעִרָה
אֲדַמַּת הַשָּׁעַר, הִיא אָמִי.. דְּמָדוּמִים.
וּתְפַשֵּׁט בְּגָדֶיהָ וּבְכַתְנַת מְשִׁיָּה
תֵּרֵד שָׁם בַּנַּחַל, אֶרְאֶנָּה שׁוֹחָה:
אֱלֹהִית הִיא בְּמִים נָאוֹה בְּכֹחַ!
דּוּמִיָּה וְנִיחוּחַ פְּרוֹת מְסֻבִּיב.
וְאֲנִי עוֹד אֵינֶנִּי בִּיקוּם וְאָבִי
עוֹדוֹ עָלָם בְּנוֹף בֵּית אִמּוֹ וְאָבִיו.

וְהִנֵּה הִיא עוֹלָה מִן הַנַּחַל.. אָמִי:
הַנְּעִרָה הַבְּרָה אֲדַמַּת הַשָּׁעַר
בְּלִבְנֵת הַבְּתוּלִים בְּכַתְנַת מְשִׁיָּה
וְאֵין הִיא רוֹאָה אֶת בְּנֵה הַמִּבְגֵּר
הַעוֹמֵד וְרוֹאָה אֶת אִמּוֹ בְּעוֹלָם
וְנַעֲרָה הִיא בְּטֶרֶם-עֵת־אִם, בְּאִשְׁיָה
נוֹגֶה רֹאשָׁה בְּעֶרֶב יוֹם אֶל גְּדֵרוֹת
הַזְּרָדִים הַחֹמִים
שֶׁל גְּנֵי הַפְּרוֹת,
שְׁנוֹסְפָה עַל מִתְקֵם מִתִּיקוֹת דְּמָדוּמִים..

הֵה הַכְּסִיף זֶה הָרֹאשׁ וְהַשְּׁלֵג זֶה הָרֹאשׁ
עַדִּי שְׁנֹכַפֵּשׁ בְּדָמוֹ בְּעֶפֶר
שְׁנֹשְׁפֹף בִּידֵי גוֹי גְּרָמְנִי בְּאֶכְזֵר.
וְהֵבֵן לֹא שָׁלֵם וְאֶת הַבּוֹר לֹא חָפַר.

תאר שתיים מן התמונות שהדובר מעלה בדמיונו, והסבר כיצד הן משקפות את עולמו של הבן ואת יחסו לאמו.

בתשובתך התייחס גם לרשמי החושים (צבעים, ריחות וכדומה), המעצבים תמונות אלה.

21. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

קדושי דומיה / אורי צבי גרינברג

בְּלִילוֹת הַלְבָּנָה אוֹמְרֶת אִמִּי הַקְדוּשָׁה
לְאָבִי הַקְדוּשׁ:
כְּשֶׁנּוֹלַד לִי הֵבֵן אֶקְלָעָה הַלְבָּנָה בַּחֲלוֹן,
מִיָּד הוּא פָקַח אֶת עֵינָיו וְהֵבִיט בָּהּ; מֵאֲז
רוֹנֵן זֶה זִיוָּה בְּדַמּוֹ עַד הַיּוֹם
וּלְבָנָה מֵהֶלֶכֶת מֵאֲז בֵּין שִׁירָיו –

הָרַבָּה כֶּסֶף-אֶלְדָּמִי הִיָּה בְּאָבִי,
אָבֵל רֶכֶב הַנְּדוּד לֹא עָמַד לָעֵת כֶּסֶף
סָמוּךְ לְבֵיתוֹ..
לָכֵן הוּא יָדַע דּוּמִיָּה וְנִגּוּן,
וְאֶהֱבֵ-בְעֵינָיו כְּנָפֵי צִפְרִים.
– "בְּרִצּוֹתָן לַעֲיוּף, הֵן עֲפוֹת לָהֶן.. כָּךְ."

אֵךְ אִמִּי.. רִתְּמַת רֶכֶב נְדוּד לְכֶסֶף:
לְפִי דָפַק הַלֵּב יָדַע כָּל יִשָּׁה גַם לֵלֵךְ
בְּרִגְלִים מִמֶּשׁ עַל הַיָּם:
לְפִי מִשְׁעוֹל-הַלְבָּנָה-עַל-גְּלִים
אֵלִי, אֵל הֵבֵן, בְּצִיּוֹן –
אֵךְ לֹא מִצְאָתָנִי יוֹשֵׁב עַל הַחוּף מִחִפָּה-לָהּ
וְחִזְרָה עִם מִשְׁעוֹל-הַלְבָּנָה-עַל-גְּלִים:
עִנְיַת נְדוּד, חֲמַת רֹאשׁ, מִכַּת יָם.

עֲכָשׁוּ – גַם אִמִּי כְּאָבִי: קְדוּשֵׁי דּוּמִיָּה.
יֵשׁ מִשְׁעוֹל-לְבָנָה עַל גְּלִים נוֹצְצִים;
וְיֵשׁ הֵבֵן הַיָּחִיד
הַשָּׂרִיד
בְּעוֹלָם –

הסבר את כותרת השיר ואת משמעותה על פי השיר כולו.

22. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

מחזה שבת קדש בשמים / אורי צבי גרינברג

אמי, קר פה לבנה, אף-על-פי שהשמש עלי!
קר לי בלעדיך בעולם. בלעדי אבא גוף-פלדננה נגון.
בלעדי אחותי, בת זקוניכם, אילת השחר שלי בטיפה
בעודני בבית נער טוה תכלת וזהב.. ושוקק רננים,
ואילת הסהר שלי מרחוק בין עננים.
קר לי בעולם. חשך נגר בי דמי.
— יכילך זה הגוף, כהכל העולם
במלואה כל תוגת אחריתנו, בני!
וכהכל אדמה אלהית כל דמנו בשרנו, בני!
על בכיזה חיה כעל ברזל מהתד.
על סף בית מדרש בשמים, כמתכנת זה-שנשרף בעירנו,
יושבת עירמה מלכלכת בדמיה בתך אחותי,
ואת אמנו בשמלת-השבת עומדת עליה בהלך
כדי לכסותה בצלף —
והשמים שתוקים.. ולכן שומעים קול לחשם של הכוכבים
כגחלי אש מדובבים ארמית
בתולתא קדישתא שבת מלכתא —
הנה יהודים באים.. שבת קדש בשמים —
חליל בשמים פותח בקול: הנה יפה רעיתי —
בתך מטה ראש במצדד, כצפור.
והנה היא קמה,
יוצאת ברקוד
לקראת כל היהודים
מלכלכת בדמיה; שהם הפסות לעורה..
— הנה אחי בא, הלל!
איפה היית, אחי?
למה לא באת להציל, אחי?
הן אהבתי, אחי!
רוקדת, שואלת אחותי.

הסבר את תפקיד השירה על פי ארבעת הבתים האחרונים בשיר ("יכילך זה הגוף... ירדן אל ירדן").

הדגם את דברך.

שירי זלדה

23. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

שני יסודות / זלדה

הִלְהָבָה אוֹמֶרֶת לְבְרוֹשׁ
כָּאֲשֶׁר אֲנִי רוֹאָה
כְּמָה אַתָּה שָׁאֵן
כְּמָה עוֹטָה גָּאוֹן
מְשֻׁהוּ בְּתוֹכִי מְשֻׁתָּלָל
אֵיךְ אֶפְשָׁר לַעֲבֹר אֶת הַחַיִּים
הַנּוֹרָאִים הָאֵלֶּה
בְּלִי שְׂמֵץ שֶׁל טְרוֹף
בְּלִי שְׂמֵץ שֶׁל רוֹחֲנִיּוֹת
בְּלִי שְׂמֵץ שֶׁל דְּמִיוֹן
בְּלִי שְׂמֵץ שֶׁל חֲרוֹת
בְּגֹאֲנָה עֲתִיקָה וְקוֹדֶרֶת.
לוֹ יִכְלָתִי הֵייתִי שׁוֹרֶפֶת
אֶת הַמִּמְסָד
שֶׁשְׁמוֹ תְּקוּפּוֹת הַשָּׁנָה
וְאֵת הַתְּלוּת הָאֲרוּרָה שֶׁלָּךְ
בְּאֲדָמָה, בְּאוֹר, בְּשֶׁמֶשׁ, בְּמָטָר וּבִטֵּל.
הַבְּרוֹשׁ שׁוֹתֵק,
הוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ בּוֹ טְרוֹף
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֲרוֹת
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דְּמִיוֹן
שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוֹחֲנִיּוֹת
אֵךְ הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תִבֵּן
הַשְּׁלֵהֶבֶת לֹא תִאֲמִין.

הסבר מה מסמל כל אחד מ"שני היסודות" שבשיר.

כיצד כל "יסוד" רואה את עצמו ואת זולתו? בסס את דבריך על השיר כולו.

24. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

כָּאֲשֶׁר הָיִיתָ פֹּה / זלדה

כָּאֲשֶׁר הָיִיתָ פֹּה
וּמִכְּטוֹךְ הַחוּם מִגֵּן עָלִי
וּמִחֻשְׁבוֹתֵינוּ נוֹגְעוֹת
פָּתַע
כָּנָף אֶל כָּנָף.

כָּאֲשֶׁר הָיִיתָ עִמָּדִי
בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים הַחוֹלְפִים
הָיוּ הַקִּירוֹת בְּגִי־בֵית קְשִׁישִׁים
שֶׁסָּפְרוּ מַעֲשִׂיּוֹת עֲתִיקוֹת
בְּעֶרֶב
כָּאֲשֶׁר שְׁתִּינוּ תָּה.

עָכְשׁוּ הַקִּירוֹת אֵינָם מְחֹסָה
הֵם הִסְתַּגְּרוּ בְּשִׁתְּקָתָם
וְלֹא יִשְׁגִּיחוּ בְּנִפְלִי
עָכְשׁוּ הַקִּירוֹת סִיד וּמִלֵּט
יְסוֹד זָר
חָמַר לֹא עוֹנָה כְּמוֹת.

הסבר את התרומה של ציורי הלשון (מטפורה, סמלים) בשיר לבניית משמעותו.
הדגם את דבריך.

25. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפור אחוזת קסם / זלדה

כְּאֶשֶׁר הַגּוֹף הִרָךְ
מֵט לִנְפֹל
וְהוּא מְגֵלָה חֲרָדָתוֹ מִפְּנֵי הַקֶּץ
לְנִשְׁמָה,
מִצְמִיחַ עֵץ הַשְׁגָּרָה הַנִּמּוֹךְ
שְׂאֵבֶק אֲכֹלוֹ
עֲלִים יִרְקִים פְּתֹאֵם.
כִּי מְרִיחַ הָאֵין יִפְרִיחַ
הַדּוֹר נֶאֱהָ
וּבְצִמְרָתוֹ צִפּוֹר
אֲחוּזַת קֶסֶם.

מהו השינוי המתואר בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

בתשובתך כתוב גם על שניים מן האמצעים האמנותיים המעצבים שינוי זה.

26. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

כל שושנה / זלדה

כל שושנה היא אי
של השלום המבטח,
השלום הנצחי.

בכל שושנה מתגוררת
צפור ספירית
ששמה "וכתתו".

ונדמה
כה קרוב
אור השושנה,
כה קרוב
ניחוחה,
כה קרוב
שקט העלים,
כה קרוב
אותו אי –
קח סירה
וחצה את ים האש.

הסבר והדגם כיצד מעוצבת השושנה בשיר, וכתוב מה לדעתך היא מסמלת. נמק את דבריך.

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

שירים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על שאלה 27 (16 נקודות).

27. לפניך השיר "כמו רב חובל" מאת יהודה עמיחי*.

קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

כמו רב חובל / יהודה עמיחי

כמו רב חובל, אשר אחר הארוחה
החגיגית מראה לאורחיו את חדר המכונות
במעמקי האניה, (נשים יפות דרשו זאת),
והוא מוריד אותם במדרגות הפרזל, פותח
דלתות בנקישות מתכת וסוגרן שוב,
והם עומדים ומתפעלים מכל המבריק
והמסתובב והעולה והיורד,

כן אני מראה לאורחי את חדר השנה
של ילדי, פותח דלת וסוגר אותה בשקט
ואנחנו שומעים שלשה מיני נשימה
בקצבים שונים בחדר הקטן, שהוא אין-סוף.
ואז כחלחל וקטן מאיר מעל למשקוף.

* יהודה עמיחי – משורר וסופר (1924-2000), זוכה פרס ישראל לשירה (1982). מספריו: **במרחק שתי תקוות**, **שעת החסד**, **לא מעכשיו לא מכאן**.

א. מהו לדעת המשורר הדמיון בינו ובין רב חובל? הסבר והדגם את דבריך על פי שני בתי

השיר. (10 נקודות)

ב. כיצד המשורר ממחיש את עדיפות חדר השינה של הילדים על חדר המכונות באניה?

הסבר והדגם את דבריך. (6 נקודות)

בהצלחה!